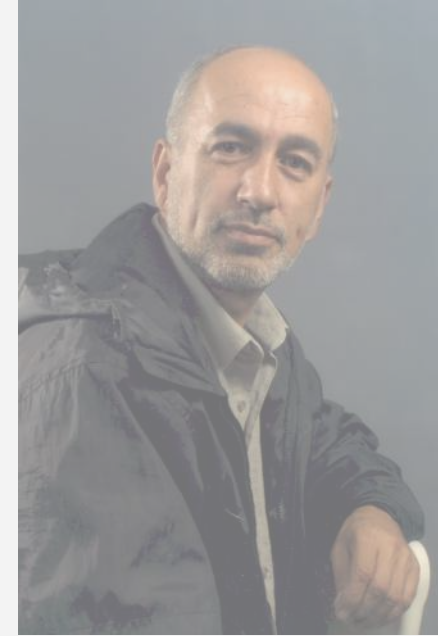

frymë natyre / natures breath

Maj - May 2006

Galeria e Arteve e Kosovës
The Kosova Art Gallery

Hi - Spali -

Tek ndjek me vite pasionin e Afrim Spahiut për të vërejtur në çdo hap e në çdo kënd të veçantën dhe të paparën (ose të njohurën, por të pavërejturën), të bukurën dhe joshësen (mbase dhe të egrën, por tërheqësen), të ngrohtën, rrezet e zbërthiera në ngjyrat e një buzëmbremjeje të artë të vjeshtës së hershme (apo acarin dhe akullnajën e mermertë), butësinë e mugullimit të njomë pranë hullive të lavrës së parë, nën kërcënimin e shkëmbinjeve të rrëmbyeshëm; tek shoh në një vend poliptikun e krojeve të shkumëzuara në myshqet e gurëve, ujërat pranverore, fushat e përndeura me lulëkuqet e majit, stërnishtat e korrikut, enformelet e qiellit të trazuar dhe gjithë atë këndellje e lojë magjike që di të ofrojë natyra më shumë se çdo penë e çdo brushë artisti, e kam parasysh gjithnjë një shikim të ndezur pas kamerës, një shpirt të shqetësuar që pret në ethe t'i vegojë, që ta shkrepë, ta ngrijë çastin në celuloid dhe ta bëjë të përjetshëm, të paperëndueshëm.

E njoh qëkur di ai për vete. Kam moshë dhe kujtesë pak më të madhe se ai dhe gjithnjë më është dukur se ka lindur pranë aparatit fotografik. E mbaj mend si sot djaloshin që luante me një vegël të rrallë dhe jo aq të zakonshme në lojërat tona fëmijërore, rrugëve të pluhurosura të qytetit tonë. Jo një herë më ka hequr zvarrë shkurreve e shkëmbinjeve, jo një herë më ka ngarkuar me stativë e objektivë të rëndë grykave e humnerave, jo një herë më ka vënë në pritë të një rrezeje, të një lëvizjeje të padiktueshme, se duhej të gjente këndin andej nga maja, të kapte *rakursin*, t'i delte dritës pas shpine, të fuste në objektiv gjithë ujëvarën, të befasonte një gonxhe në çastin e zhveshjes së turpshme. Jo një herë më ka mbyllur me orë të tëra në *camera obscura*-n e tij dhe më ka futur duart në acidet brejtëse për të ndjerë, me magjinë e alkimisë së tij, lindjen e imazhit të ri, që nxin ngadalë në letrën e bardhë, ashtu siç nxijnë vijat e një pamjeje të përgjumur që zgjohet me kursim tek e zbulon drita e agut të parë.

Peizazhi ka qenë dhe ka mbetur një nga preokupimet bazë të fotografisë së Afrim Spahiut. Gjithsesi, jo i vetmi. Natyra e tij dinamike, energjia e pakursyer dhe shpirti eksplorativ e shpinin shpesh në ekspedita të gjata e të mundimshme për të hulumtuar çdo cep të natyrës, sidomos të asaj kosovare, që dinte gjithnjë t'ia ushqente kërshtërinë dhe ta daroviste me pamje dhe ngjyra mahnitëse. Mbase nuk mund të gjendet dhe një tjetër që e njeh dhe e ndjen atë siç e njeh dhe e ndjen Spahiu, mbase nuk mund të ketë pëllëmbë të Kosovës që nuk e kanë shkelur këmbët e tij, nuk ka shteg që nuk e kanë pikasur dhe regjistruar objektivët e shumtë të kamerave të tij. Dhe nuk ka skaj, gjithashtu, të cilit nuk i është kthyer dhe qepur sërish, sa e sa herë, për t'ia ndjerë frymëmarrjen në dimër, për t'ia regjistruar zgjimin në pranverë, për t'i thithur avujt e verës apo ngjyrat e vjeshtës.

Frymë natyre është emërtuar kjo ekspozitë tematike, mbase pikërisht për shkak se aty ndjejmë frymëmarrjen e vërtetë të këtij peizazhi, lëvizjet e vogla dhe të padiktueshme të tij, bashkë me të gjerat dhe gjithëpërfshirëset, mikrokozmosin e çdo metri katror të një kurore peme, të një are me grurë apo të një hurdhe që nxjerr në sipërfaqe gjallërimin brohoritës të natyrës, bashkë me madhëstlinë e Bjeshkëve të Sharrit mbi gjerësinë e pafundme të Fushës së Kosovës, kërcënimin e Grykës së Rugovës mbi begatinë e paskajshme të Rrafshit të Dukagjinit, përthyerjen e Ujëvareve të Mirushës, retë e bardha të qiellit kosovar të reflektuar në pasqyrën e kristaltë të liqejeve të Bjeshkëve të Nemuna.

Nga i gjithë ky univers i pafund imazhesh, kësaj here kemi vetëm një segment përpara, një seri të zgjedhur e të bërë gati me shkathtësinë dhe njohjen e domosdoshme të të gjitha qasjeve dhe teknikave, me profesionalizmin e përkorë që i bashkohet ndjenjës së stërholluar për ngjyrën dhe njëmiqë nuancat e saj, lojën magjike të dritës, efektet, rakurset, kompozicionin, teksturën, raportet thellësisht të kërkuara e të gjetura objekt-prapavijë-tokë-ujë-qiell... që i ka dhe i do gjithmonë kjo fotografi, sepse *fondi* i peizazhit kosovar që ruan në *arkivin* e tij Afrim Spahiu, bashkë me preokupimet e tjera të fotografisë së tij artistike, është i gjerë dhe i paarritshëm ashtu siç është e pakapërthyeshme dhe e pashtershme me pamjet që ofron natyra që na rrethon.

Eqrem BASHA

As I follow for years in row Afrim Spahiu's passion of noticing the unusual and the unseen in every step and corner (or even the known-yet-unnoticed), the beautiful and the charming (perhaps even the wild-yet-attractive), the warm, the beams broken down into the colors of an early fall's golden twilight (or the frost and the marble iceberg), the tenderness of fresh blossom next to the furrows of the first plowing, under the threat of impetuous rocks; as I see in one place the polyps of the springs sparkling next to the mossy stones, early spring waters, the fields speckled with red poppies of May, July harvests, informals of the disturbed sky and all that enlivening and magical game which only nature can proffer, over any artist's pen or brush, I always have this image of a pensive look behind the camera lens, a disquieted soul awaiting in fever for that snapping moment to occur, so he can shoot it, capture it in the celluloid and make it eternal, undying.

I have known him since the earliest days of childhood. I am older in age and thus in memory of times gone than him and yet I sometimes think he was born with a camera on his hand. I remember as if yesterday the boy who played with that rare and not so usual tool in our childhood games, in the dusty streets of our town. Cases were not seldom when he would drag me through bushes and up steep rocks, when he would load me with a tripod and heavy lenses through gorges and abysses, they were not seldom when he'd assign me to ambush a sunbeam, a sudden movement, because he had to seek the angle from somewhere in the top, capture the foreshortenings, get with his back against the light, seize the entire waterfall inside his camera, surprise a bud in the very moment of its indecent exposure. Not seldom would he lock me for hours and hours in his *camera obscura* and soaked my hands in edacious acids so that I'd feel, with the magic of his alchemy, the birth of a new image, slowly darkening in the white sheet, as the lines of a sleepy image darken as it awakens idly while uncovered by the crack of dawn beam.

The landscape was and remains among the core topics of Afrim Spahiu's photography. Yet, not the only one. His dynamic nature, the unsparing energy and explorative soul often led him to long and painstaking quests, exploring every corner of the nature, especially the Kosovar one, which would always feed his curiosity and bestow on him astonishing images and colors. It is quite probable that there is no other who knows and feels it as Spahiu does, it is probable that there might not be a flat of Kosova's land he did not step over, there might be no single path his many cameras and lenses did not spot and document. And there is no corner, either, which he did not return to yet again, for so many times, to feel it breathe in winter, to record its awakening in spring, to witness it exhale the summer steams or dye the colors of fall.

Frymë natyre (natures breath) is the naming of this thematic exhibition, perhaps precisely because in it we sense the true breathing of this landscape, its tiny little undetected movements, alongside the broad all-encompassing ones, the micro-cosmos of each square foot of a tree crown, of a wheat field or a pond bringing into the surface the cheering vivifying of the nature, together with the splendor of Sharr mountains over the vast openness of Kosova Field, the threat of Rugova Gorge over the endless riches of Dukagjini Plateau, the refraction of Mirusha Waterfalls, the white clouds of Kosovar sky reflected in the crystal mirror of the lakes in the Accursed Mountains.

From this never-ending universe of images, this once we only see a short part in front of us, a selected series prepared with the necessary know-how and understanding of all the approaches and techniques, with abstinent professionalism which merges with the refined sense of color and its one thousand shades, the magical game of light, the effects, foreshortenings, composition, texture, the deeply sought and found relations between the object, the background, the soil, the water, the sky... which this photography does have and always requires, because the *fund* of Kosovar landscape which Afrim Spahiu keeps in his *archive*, alongside other themes of his artistic photography, is so vast and inexhaustible, as is inexhaustible and limitless, with the images it offers, this nature surrounding us.

Eqrem BASHA

